

OCENA POTENCJAŁU TERENÓW POGÓRNICZYCH W ASPEKTCIE POLITYKI REGIONALNEJ

27 września 2021 r.

Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego
Departament Rozwoju Regionalnego
Referat Regionalne Centrum Analiz i Planowania Strategicznego

Rzeczpospolita
Polska

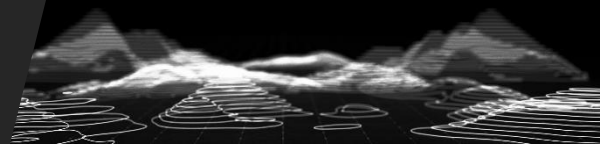

Śląskie.

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020

PO CO?

- Ocena uwarunkowań planistycznych i finansowych w kontekście terenów przemysłowych.
- Wskazanie potencjału społeczno-gospodarczego regionu.
- Przedstawienie dobrych praktyk w zakresie zarządzania terenami przemysłowymi.
- Dokonanie analizy potencjału gmin i charakterystyka terenów przemysłowych zidentyfikowanych w ramach OPI.
- Przygotowanie zestawu rekomendacji.

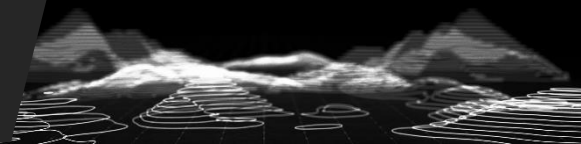
DLA KOGO?

- Potencjalni inwestorzy.
- Jednostki samorządu terytorialnego.
- Zainteresowani tematyką zagospodarowania terenów przemysłowych.

UWARUNKOWANIA PLANISTYCZNE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

ANALIZA DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH W TEMATYCE OBSZARÓW PRZEMYSŁOWYCH/POGÓRNICZYCH

DOKUMENTY KRAJOWE

STRATEGIA NA RZECZ
ODPOWIEDZIALNEGO
ROZWOJU DO ROKU
2020 (Z PERSPEKTYWĄ
DO 2030 R.)

KRAJOWA STRATEGIA
ROZWOJU REGIONALNEGO
2030

POLITYKA EKOLOGICZNA
PAŃSTWA 2030 –
STRATEGIA ROZWOJU W
OBSZARZE ŚRODOWISKA
I GOSPODARKI WODNEJ

KRAJOWY PLAN NA
RZECZ ENERGII I KLIMATU
NA LATA 2021-2030

KRAJOWA
POLITYKA MIEJSKA
2023

DOKUMENTY REGIONALNE

STRATEGIA
ROZWOJU
WOJEWÓDZTWA
ŚLĄSKIEGO
“ŚLĄSKIE 2030” –
ZIELONE ŚLĄSKIE

PLAN
ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO
WOJEWÓDZTWA
ŚLĄSKIEGO 2020+

POLITYKA GOSPODARKI
NISKOEMISYJNEJ DLA
WOJEWÓDZTWA
ŚLĄSKIEGO.
REGIONALNA POLITYKA
ENERGETYCZNA DO
ROKU 2030

REGIONALNA
POLITYKA
REWITALIZACJI
WOJEWÓDZTWA
ŚLĄSKIEGO –
projekt

REGIONALNA
POLITYKA
MIEJSKA
WOJEWÓDZTWA
ŚLĄSKIEGO –
projekt (luty
2021)

PROGRAM
ROZWOJU
TURYSTYKI W
WOJEWÓDZTWIE
ŚLĄSKIM 2020+

- Przedstawienie najważniejszych założeń i celów/priorytetów odnoszących się do zagospodarowania terenów przemysłowych
- Analiza potencjalnych źródeł finansowania

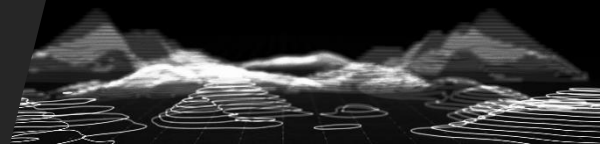
Fundusze Europejskie dla
Województwa Śląskiego na
lata 2021-2027

Mechanizm Sprawiedliwej
Transformacji

Krajowy Plan Odbudowy

**POTENCJAŁ SPOŁECZNO-
GOSPODARCZY REGIONU „CO NAS
WYRÓŻNIA NA TLE INNYCH
REGIONÓW”**

WOJEWÓDZTWO ŚLĄSKIE NA TLE KRAJU

Pozycja województwa śląskiego w zakresie sytuacji społeczno-gospodarczej w odniesieniu do średniej krajowej

USŁUGI METROPOLITALNE WARUNKUJĄCE JAKOŚĆ ŻYCIA

Najważniejsze wskaźniki obrazujące metropolitalny charakter województwa śląskiego na tle pozostałych regionów Polski

PORTRET POWIATÓW

Powiaty województwa śląskiego na tle średniej wojewódzkiej w zakresie sytuacji demograficznej, rynku pracy oraz handlu zagranicznego

INSTYTUCJE OTOCZENIA BIZNESU

POTENCJAŁ SPOŁECZNO-GOSPODARCZY REGIONU – SPOSÓB PREZENTACJI DANYCH

»»» Analizy statystyczne oraz opisy działalności IOB – wykorzystanie technik wizualizacji

»»» Analizy na poziomie regionu – odniesienia:

POZIOM KRAJOWY

INNE WOJEWÓDZTWA

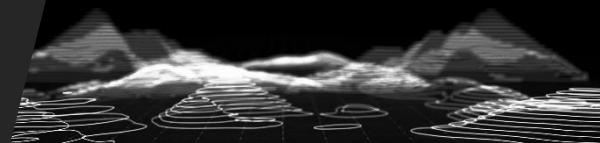
»»» Portret powiatów:

1-2 STRONY

NAJWAŻNIEJSZE
WSKAŹNIKI

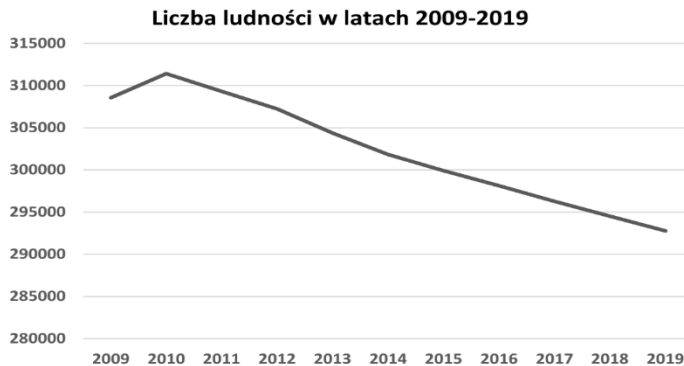

PORTRET POWIATÓW – PRZYKŁAD

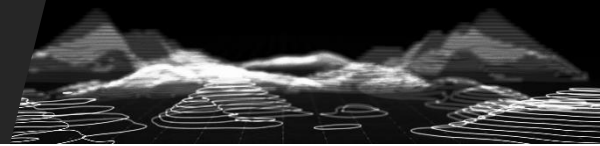
Powiat:

		Pozycja powiatu
liczba ludności	292 774	1
ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	70,8	29
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	45	4
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	174,8	34
odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem	22,2	34
współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi	34,2	34
przyrost naturalny	-3,5	25

Obsługiwane przez usługę Bing
© GeoNames, Microsoft, TomTom

PORTRET POWIATÓW – PRZYKŁAD

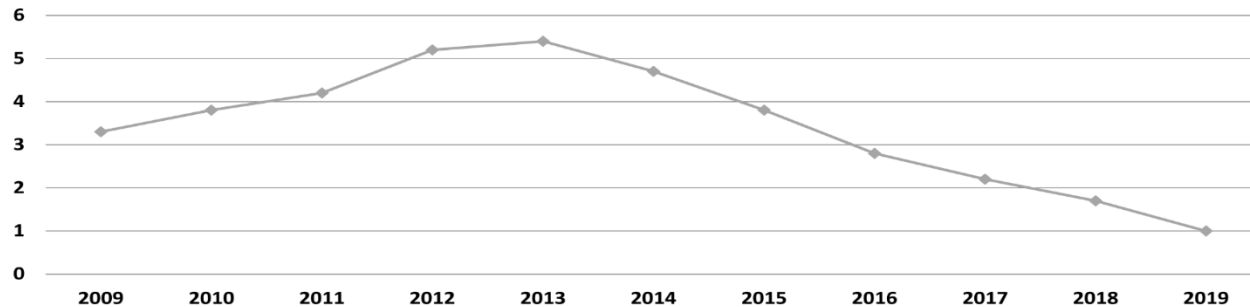
Powiat:

Katowice

pracujący wg sekcji	przemysł i budownictwo	rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja
	33937	598	48614

Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON	48460

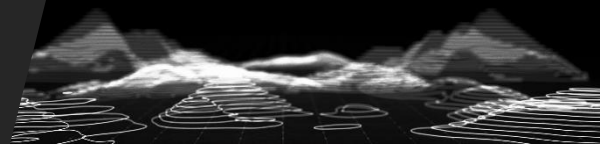
Stopa bezrobocia rejestrowanego w latach 2009-2019 [w %]

**PRZEDSTAWIENIE DOBRYCH PRAKTYK
W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA TERENAMI
POPZEMYSŁOWYMI**

ZAGRANICZNE PRAKTYKI – PRZYKŁADY

Park Duisburg Nord
(Niemcy)

Northumberlandia – Lady of The North
(Anglia)

Hałda Haniel
(Niemcy)

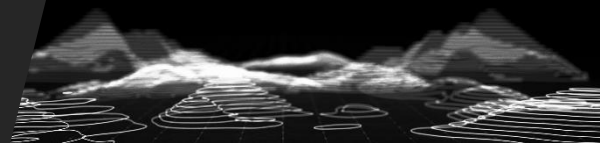

Parque Minero de la Union
(Hiszpania)

Phoenix Dortmund
(Niemcy)

REGIONALNE PRAKTYKI – PRZYKŁADY

**Hałda pocynkowa
w Rudzie Śląskiej**

**Ośrodek Edukacji
Ekologiczno-Geologicznej
GEOsfera w Jaworznie**

**Rewitalizacja obiektów
poprzemysłowych Gminy Zabrze
wraz z adaptacją na cele kulturalne,
turystyczne i oświatowe**

**Gospodarcza Brama Śląska – Etap I:
Uruchomienie Zagłębiowskiej Strefy
Gospodarczej – Sosnowiecki Park
Naukowo-Technologiczny**

REGIONALNE PRAKTYKI – PRZYKŁADY

Ośrodek Edukacji Ekologiczno-Geologicznej GEOsfera w Jaworznie

Kamieniołom Sadowa Góra (wysobycie wapieni i wapieni dolomitowych)

Pełni one funkcje: edukacyjna, sportowo-rekreacyjna, kulturalna, środowiskowa

Projekt zrealizowany przez UM w Jaworznie z partnerami: UŚ w Katowicach i PIG (Oddział Górnośląski)

Wyróżniki: wielofunkcyjny obiekt edukacji geologicznej i ekologicznej powstały przy zastosowaniu rozwiązań proekologicznych

Hałda pocynkowa w Rudzie Śląskiej

Zwałowisko pocynkowe z materiałem zdeponowane w formie żużli spieków

Pełni one funkcje: rekreacyjna, edukacyjna, środowiskowa

Projekt zrealizowany przez UM w Rudzie Śląskiej w partnerstwie z IETU w Katowicach

Wyróżniki: teren został przekształcony w zeroekologiczną partycypacji społecznej i z użyciem fitostabilizacji

Gospodarcza Brama Śląska – Etap I: Uruchomienie Zagłębiowskiej Strefy Gospodarczej – Sosnowiecki Park Naukowo-Technologiczny

Budynki byłej kopalni KWK Niwka – Modrzejów

Pełni one funkcje: gospodarcza, edukacyjna, naukowa

Zadanie zostało zrealizowane w ramach projektu kluczowego pod nazwą Gospodarcza Brama Śląska – etap 1, w którym brały udział Sosnowiec, Jaworzno, Będzin i Czeladź

Wyróżniki: tworzenie pomieszczeń laboratoryjnych i produkcyjnych dla takich wymagających branż jak farmacja, biotechnologia, kosmetyka, elektronika itp.

Rewitalizacja obiektów przemysłowych Gminy Zabrze wraz z adaptacją na cele kulturalne, turystyczne i oświatowe

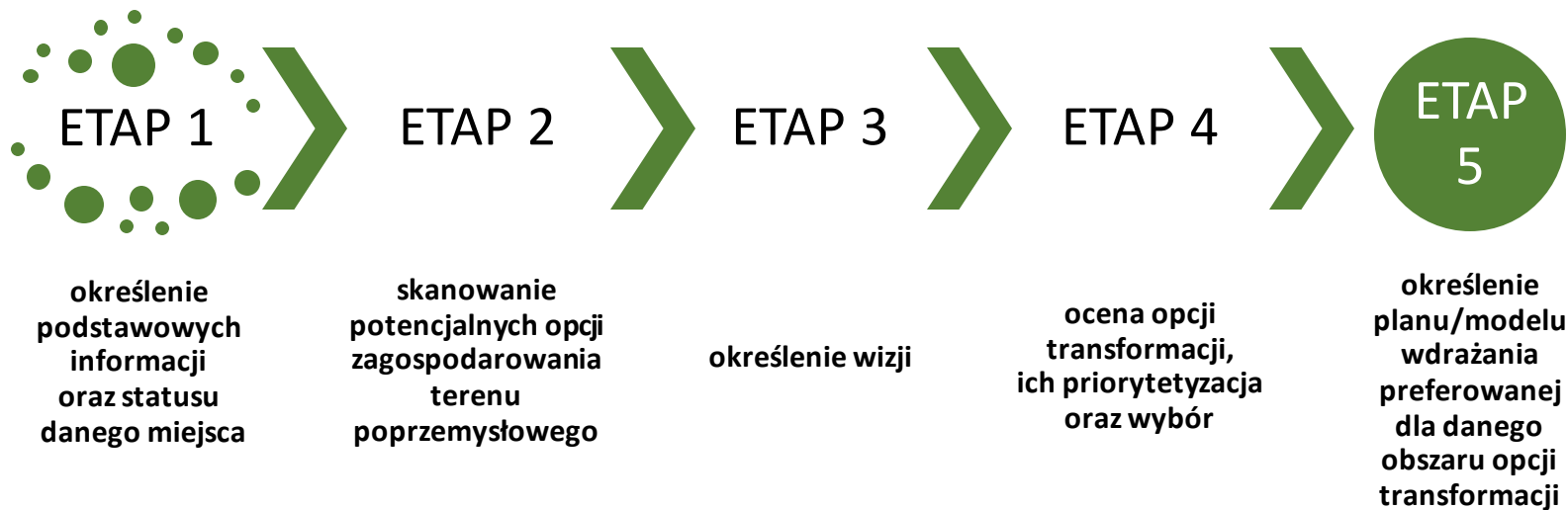
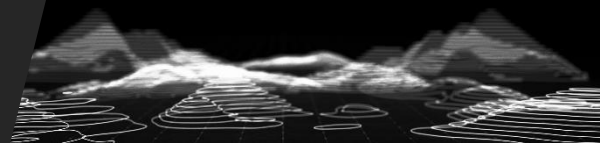
Obiekty przemysłowe oraz za bytkowe Centrum Mechanizacji Górnictwa KOMAG (w tym wyrobiska 170 i 320 m)

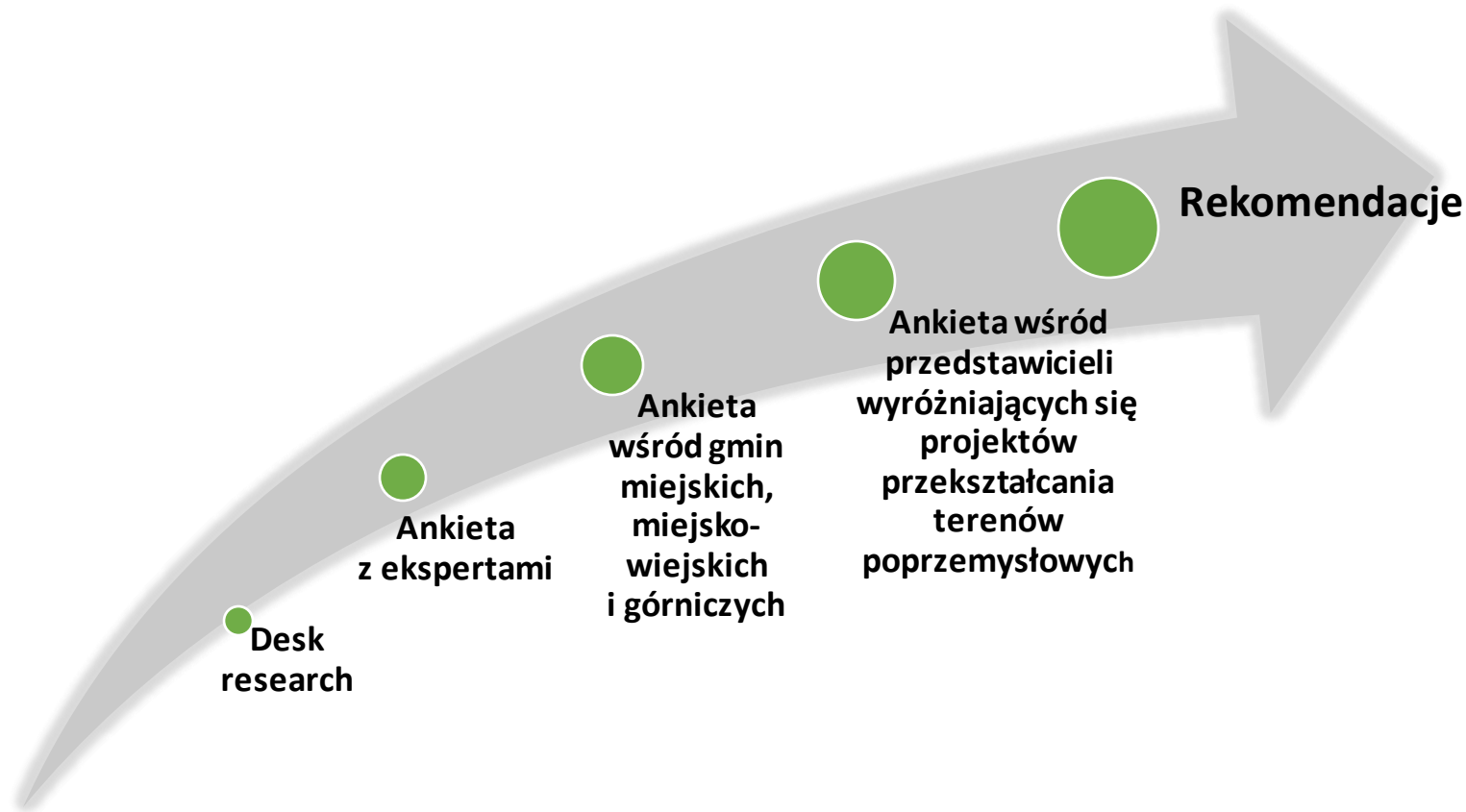
Pełni one funkcje: edukacyjna, rekreacyjna, turystyczna, kulturalna

Projekt zrealizowany przez UM w Zabrzu w partnerstwie z ZKWK Guido

Wyróżniki: jeden ze szesnastu obiektów Szlaku Za bytków Techniki, prowadzona jest także działalność edukacyjna oraz psychologiczno-pedagogiczna

NARZĘDZIE TOF (RAMY OPCJI TRANSFORMACJI) – START

osoby związane zawodowo z problematyką przekształceń terenów przemysłowych, w tym członkowie Wojewódzkiej Komisji Urbanistyczno-Architektonicznej

Regionalna specyfika terenów przemysłowych

Czynniki sprzyjające i utrudniające przekształcenia terenów przemysłowych

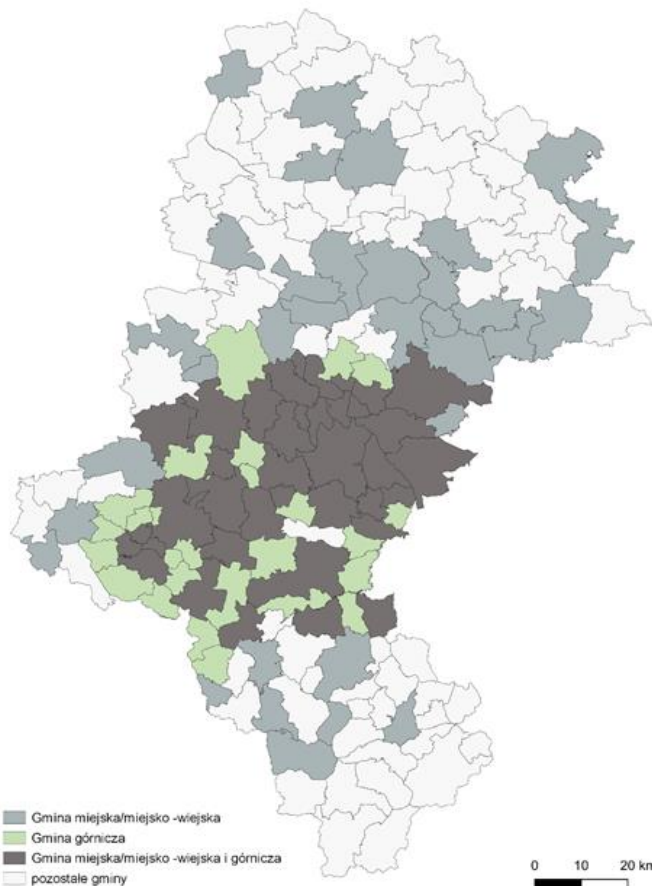
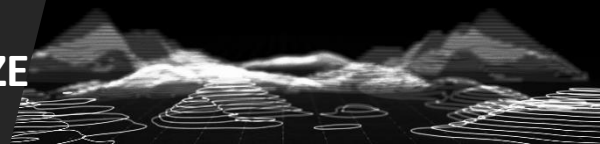
Czynniki specyficzne dla terenów pogórnich

Działania przyspieszające przekształcanie terenów przemysłowych

Zasady i zalecenia polityki przestrzennej dla przekształcania terenów przemysłowych

OBSZAR BADAWCZY

ANKIETA – GMINY MIEJSKIE, MIEJSKO-WIEJSKIE ORAZ GÓRNICZE

CEL BADANIA

określenie postaw samorządów wobec przekształceń terenów przemysłowych oraz podejmowane działania

POPULACJA

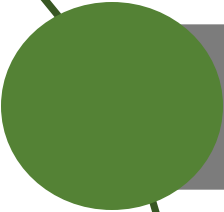
97 gmin miejskich, miejsko-wiejskich i górniczych zlokalizowanych w województwie śląskim

STOPA ZWROTU

83,5% badanych gmin (81 gmin)

OBSZAR BADANIA

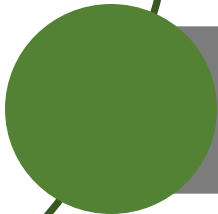
przekształcenia terenów przemysłowych, w tym pogórnicznych zrealizowane w wymienionych gminach w latach 2007-2020 (rozpoczęte i zakończone) i postawy wobec tego typu działań

29,6% zbadanych gmin zrealizowało projekty przekształcenia terenu przemysłowego.

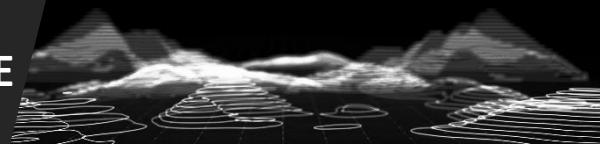

Gminy zrealizowały 58 projektów, których łączna wartość sięgała blisko 1,5 mld zł a przekształcany obszar liczył 534 ha.

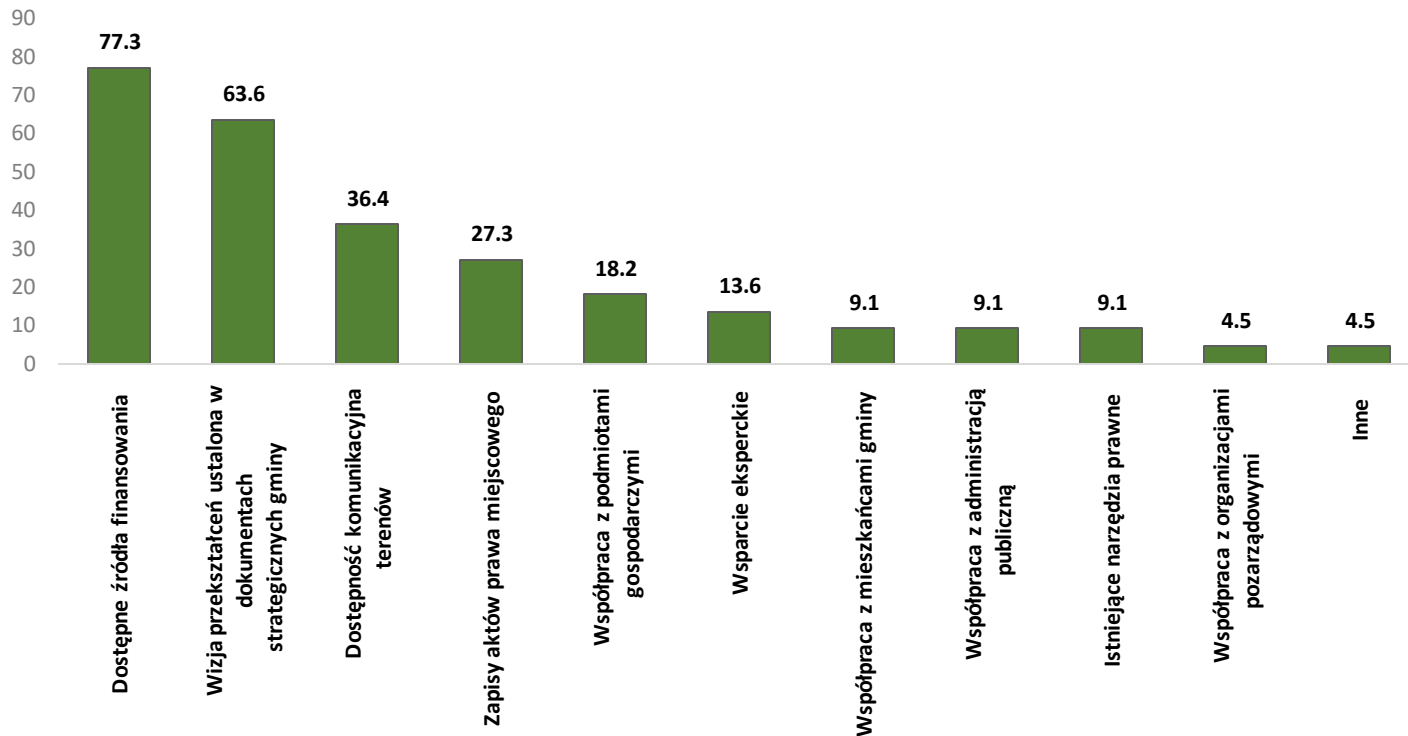

Przekształcane tereny najczęściej przeznaczono na funkcje gospodarcze (62% projektów) oraz środowiskowe (29%). Istotną rolę odgrywały też funkcje sportowo-rekreacyjne (24%), kulturalne (22%) oraz edukacyjne (17%).

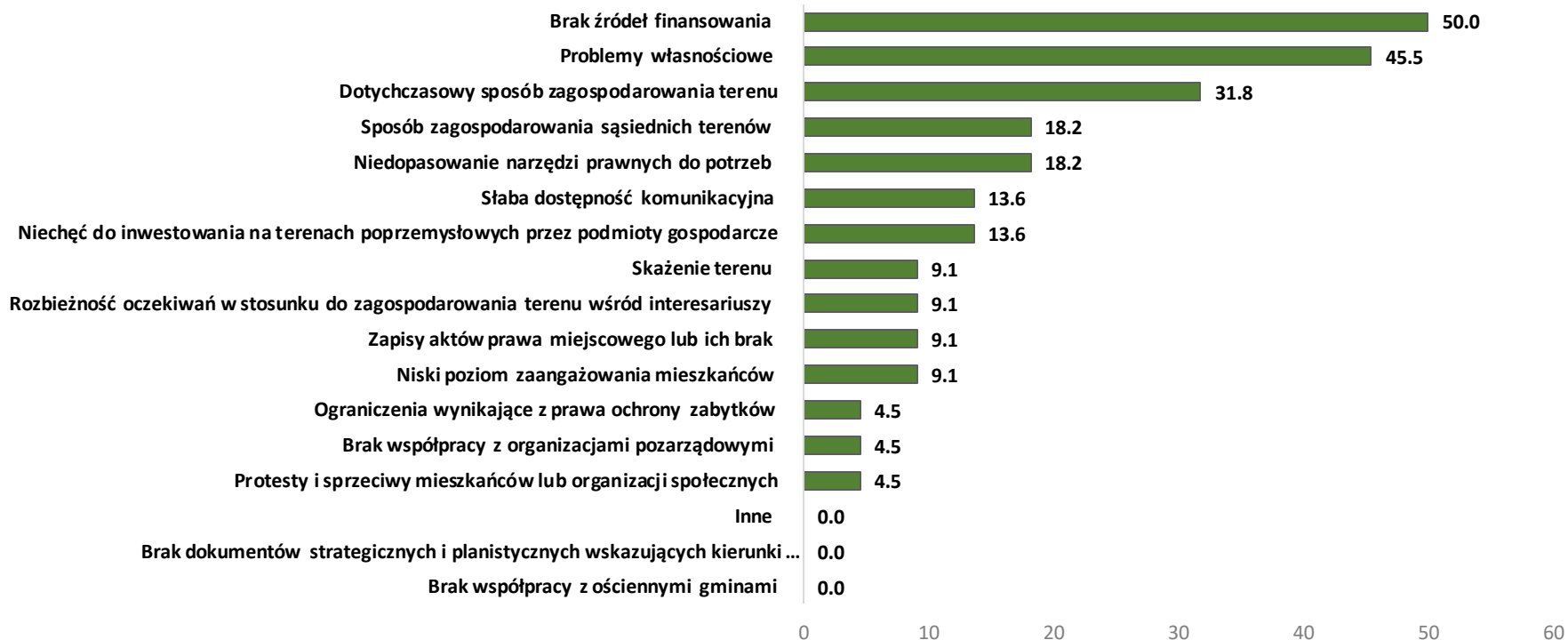
ANKIETA – GMINY MIEJSKIE, MIEJSKO-WIEJSKIE ORAZ GÓRNICZE

Czynniki sprzyjające procesom przekształcania terenów poprzemysłowych wskazane przez gminy, które zrealizowały projekty w latach 2007-2020 (% gmin, N=22)

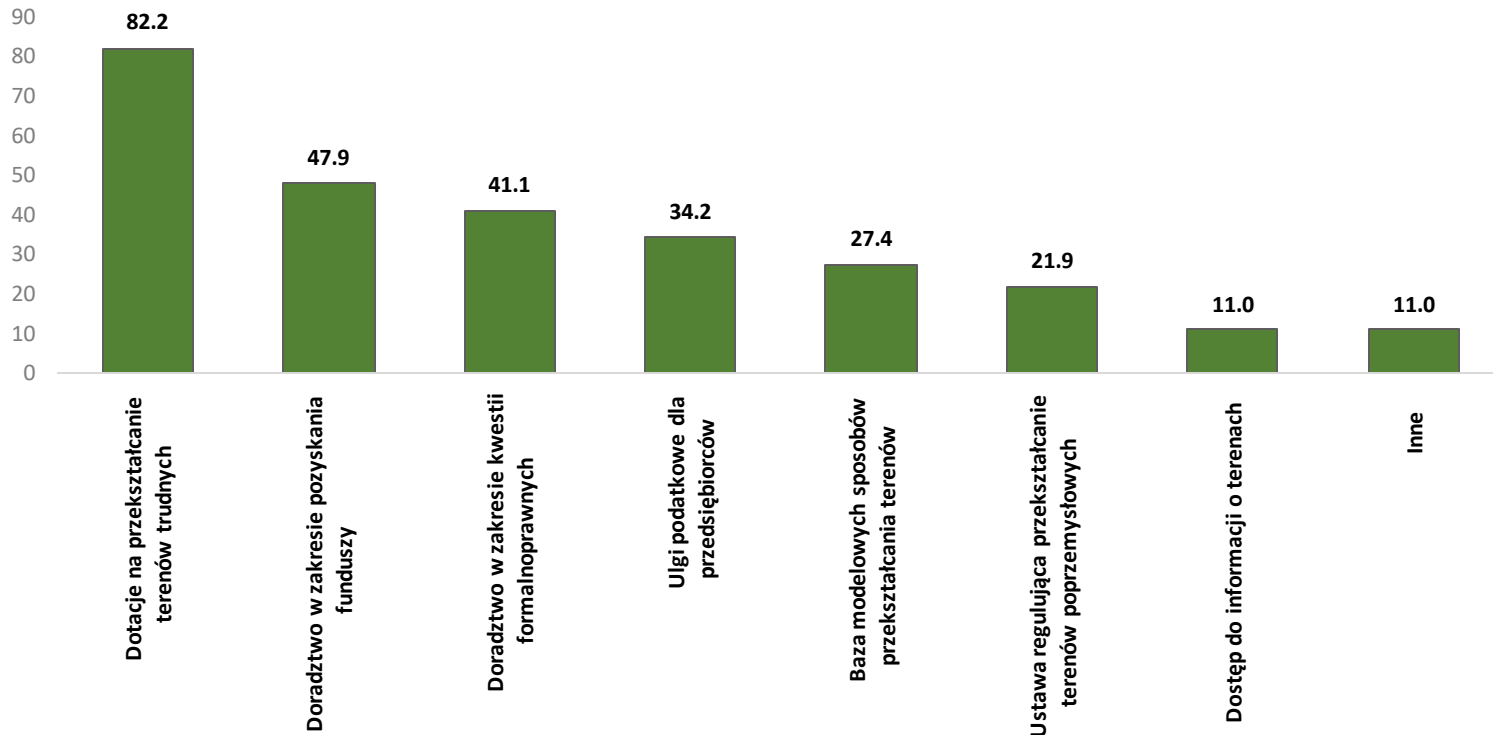

Czynniki hamujące przekształcanie terenów poprzemysłowych wskazane przez gminy, które zrealizowały projekty w latach 2007-2020 (% gmin, N=22)

ANKIETA – GMINY MIEJSKIE, MIEJSKO-WIEJSKIE ORAZ GÓRNICZE

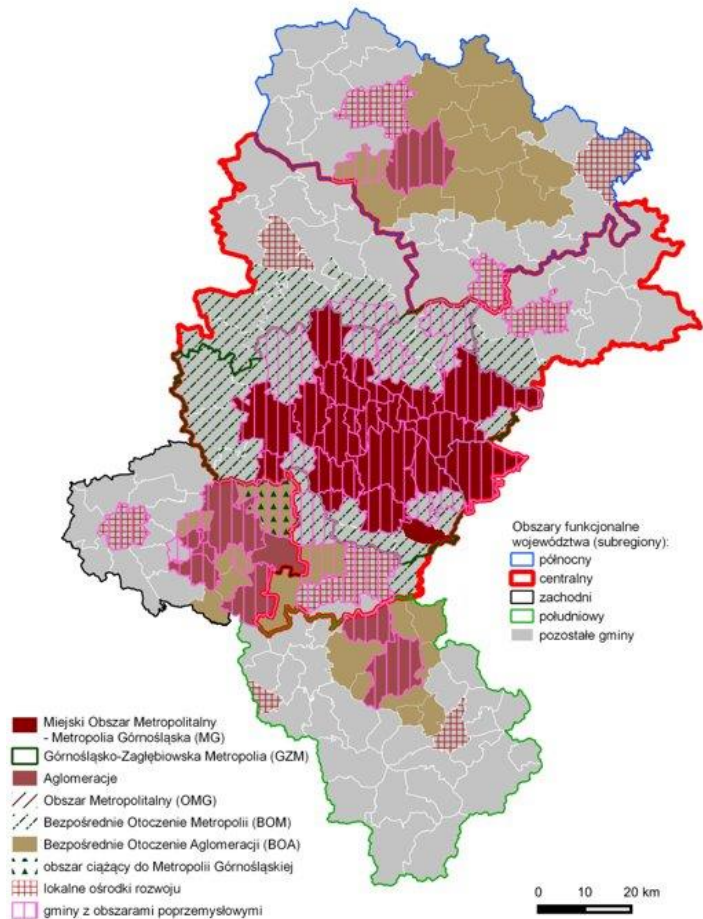
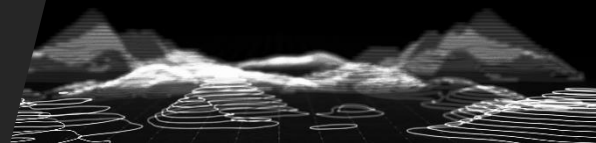
Rodzaj oczekiwanego wsparcia wskazywany przez gminy (% gmin, N=73)

The background features a dark, textured surface with glowing, concentric white lines that resemble ripples or a digital grid. Several large, white-outlined hexagonal shapes are scattered across the scene, some overlapping each other. The overall aesthetic is futuristic and technical.

**ANALIZA GMIN Z OBSZARAMI
POPRAWY SŁOWYMI W KONTEKŚCIE
CZYNNIKÓW ISTOTNYCH Z PUNKTU
WIDZENIA POLITYKI REGIONALNEJ**

ASPEKT: STRATEGICZNY CHARAKTER OBSZARÓW – OSI FUNKCJONALNE

W skład Metropolii Górnoszląskiej wchodzi **21 gmin** z obszarami przemysłowymi, z kolei do GZM wchodzi **27 takich gmin** (co stanowi około połowy gmin o tym charakterze).

Metropolia Górnoszląska (MG) to obszar funkcjonalny, wyznaczony w SRW.

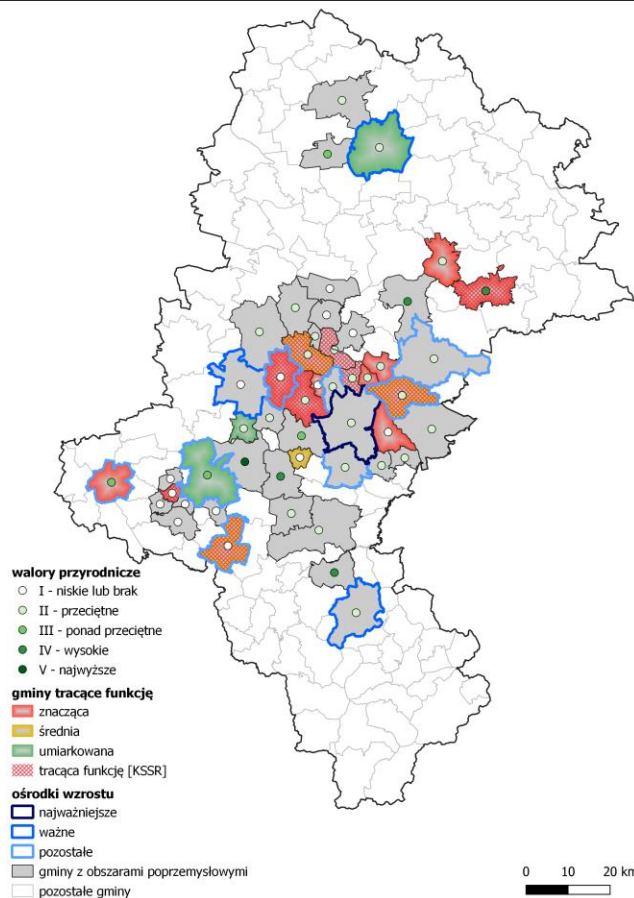
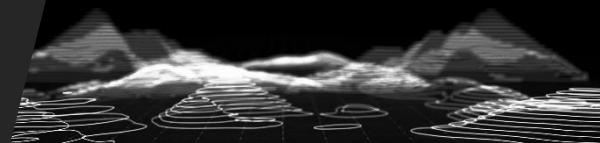
Górnoszląsko-Zagłębiowska Metropolia (GZM) to jednostka administracyjna.

Większość obszarów Aglomeracji stanowią gminy z obszarami przemysłowymi

5 z 9-ciu Lokalnych Ośrodków Rozwoju ma charakter gmin z obszarami przemysłowymi.

ASPEKT: STRATEGICZNY CHARAKTER OBSZARÓW – OSI TEMATYCZNE

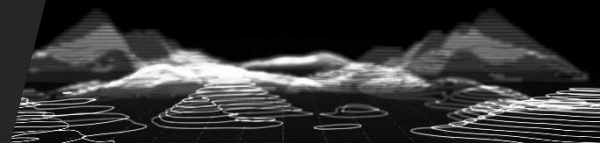

Wśród gmin z obszarami przemysłowymi cztery stanowią najważniejsze i ważne ośrodki wzrostu w województwie śląskim (Katowice, Bielsko-Biała, Gliwice oraz Częstochowa). Kolejne 8 gmin znalazło się w grupie pozostałych ośrodków wzrostu.

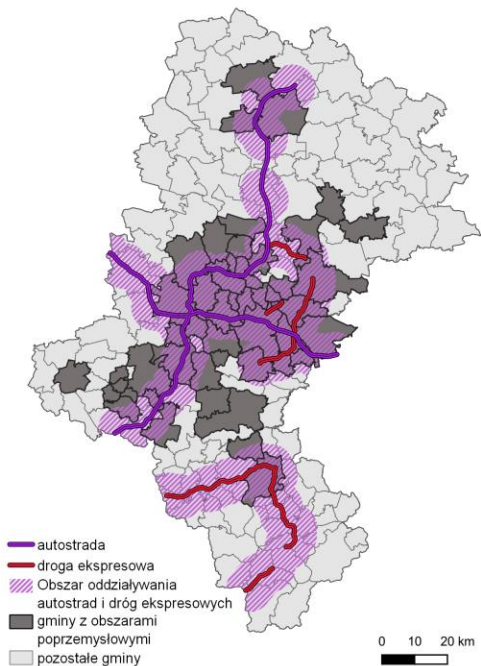
Najwięcej gmin z obszarami przemysłowymi z najwyższą utratą funkcji społeczno-gospodarczych widoczna jest w centralnej części województwa, w szczególności w obszarze Metropolii Górnośląskiej, gdzie wskazać należy: Zabrze, Rudę Śląską, Świętochłowice, Będzin, Czeladź, Mysłowice, Bytom, Sosnowiec oraz na znacznym obszarze Aglomeracji Rybnickiej (w tym w szczególności dwa miasta na prawach powiatu: Jastrzębie-Zdrój oraz Rybnik). Ponadto z mniejszych jednostek z obszarami przemysłowymi wyraźnie niekorzystnie wybijają się miasta takie jak: Racibórz, Zawiercie czy Myszków.

Poddane analizie gminy z obszarami przemysłowymi w większości cechują się przeciętnymi walorami przyrodniczymi.

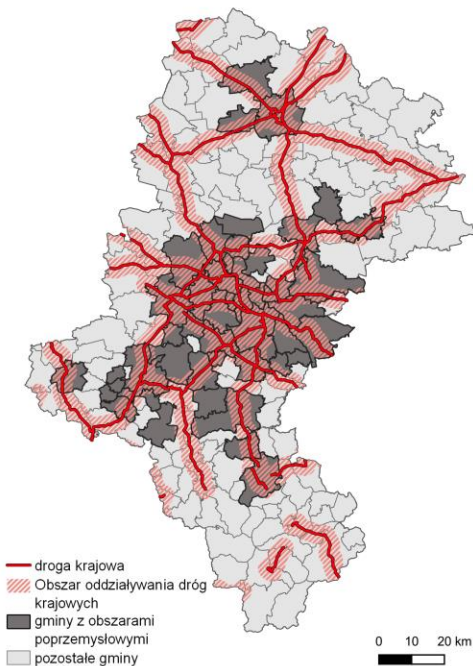
ASPEKT: DOSTĘPNOŚĆ TRANSPORTOWA - GŁÓWNE SZLAKI KOMUNIKACYJNE

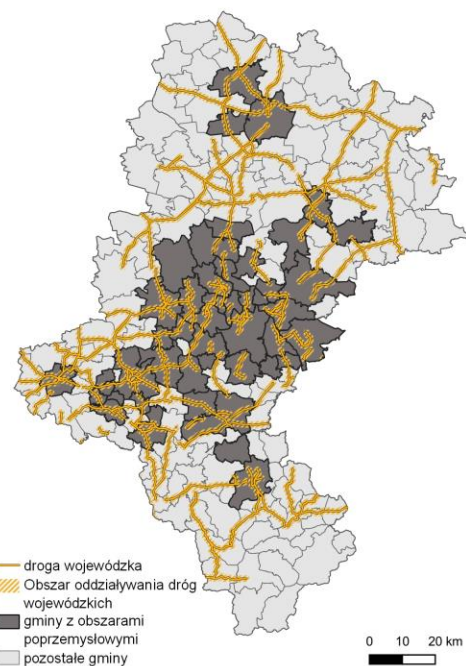
Przebieg autostrad i dróg ekspresowych

Przebieg dróg krajowych

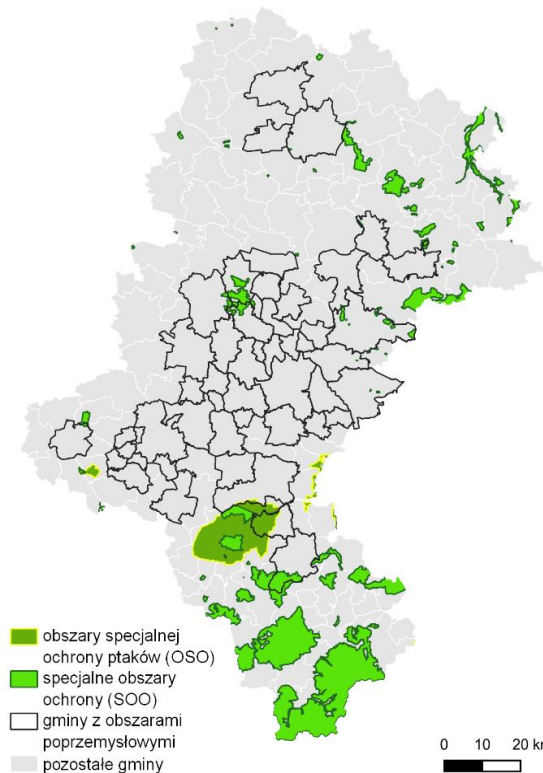
Przebieg dróg wojewódzkich

Województwo śląskie ze względu na swój charakter urbanistyczny cechuje się bardzo dobrą gęstością szlaków komunikacyjnych na całym swoim obszarze. Powoduje to, że wszystkie gminy z obszarami przemysłowymi mają dobrą dostępność komunikacyjną.

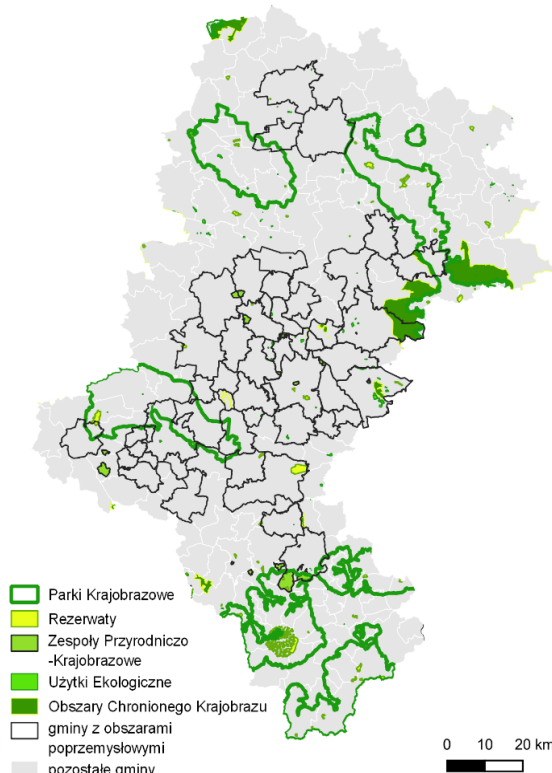
ASPEKT: POTENCJAŁ OCHRONY ŚRODOWISKA - OBSZARY NATURA 2000 I FORMY OCHRONY PRZYRODY

OBSZARY NATURA 2000

- obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO)
- specjalne obszary ochrony (SOO)
- gminy z obszarami przemysłowymi
- pozostałe gminy

FORMY OCHRONY PRZYRODY

- Parki Krajobrazowe
- Rezerваты
- Zespoły Przyrodniczo-Krajobrazowe
- Użytki Ekologiczne
- Obszary Chronionego Krajobrazu
- gminy z obszarami przemysłowymi
- pozostałe gminy

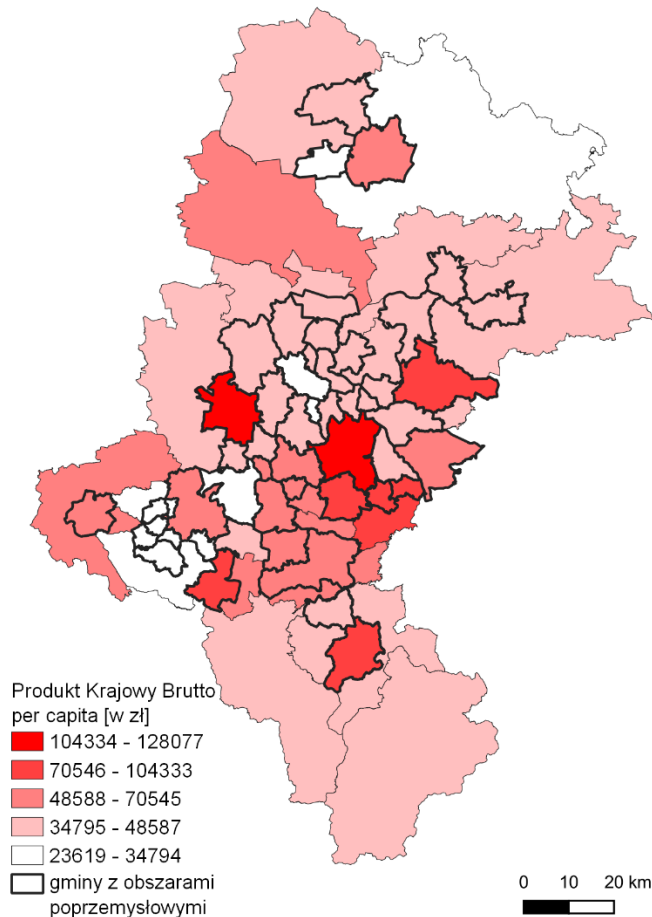
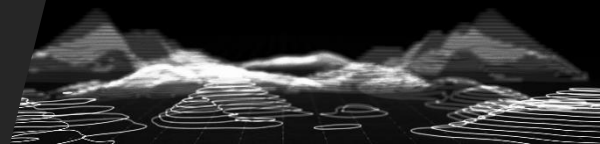
Specjalne Obszary Ochrony (OSO) oraz Obszary Specjalnej Ochrony Ptaków (OSO), czyli obszary Natura 2000 znajdują się głównie na południu województwa. Gminami z obszarami przemysłowymi, które mają przynajmniej 15% powierzchni zajętej przez obszary Natura 2000 są Bielsko-Biała i Czechowice-Dziedzice oraz Tarnowskie Góry.

Formy ochrony przyrody, które wzięto pod uwagę w analizie to: Parki Krajobrazowe, Rezerваты Przyrody, Zespoły Przyrodniczo-Krajobrazowe, Użytki Ekologiczne oraz Obszary Chronionego Krajobrazu.

Gminami z obszarami przemysłowymi ze znacznym odsetkiem powierzchni objętych ochroną są: Bielsko-Biała, Racibórz, Rybnik, Czerwionka-Leszczyny, Orzesze, Dąbrowa Górnicza, Zawiercie oraz Blachownia.

ASPEKT: CZYNNIK JAKOŚCI ŻYCIA I ATRAKCYJNOŚCI TERENU

PRODUKT KRAJOWY BRUTTO

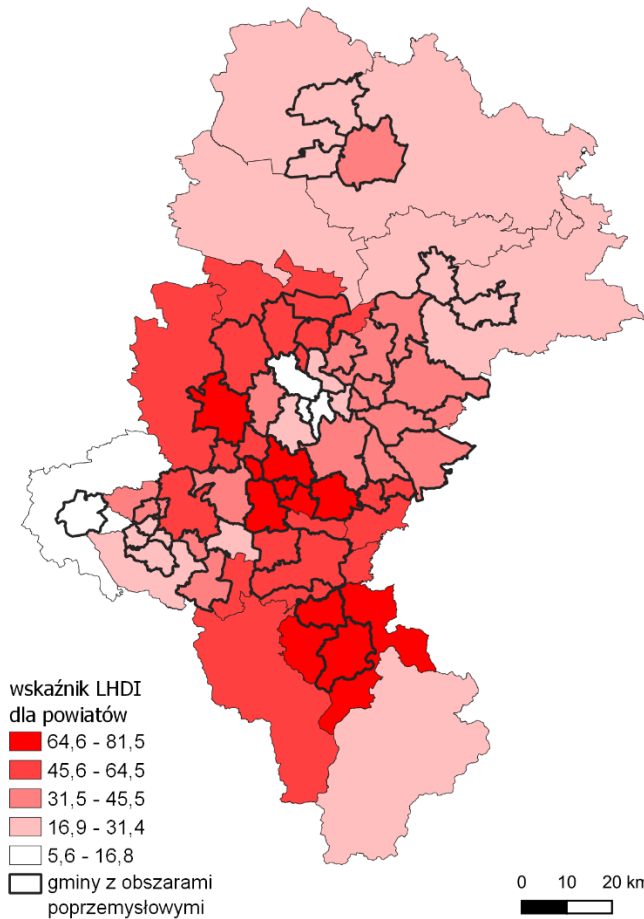
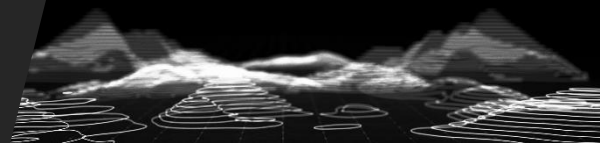

Najwyższa wartość PKB cechowała takie miasta na prawach powiatu jak: Katowice, Gliwice, Jastrzębie-Zdrój, Bielsko-Biała.

Najniższe PKB odnotowano w Świętochłowicach, powiecie rybnickim, Bytomiu i powiecie wodzisławskim.

ASPEKT: CZYNNIK JAKOŚCI ŻYCIA I ATRAKCYJNOŚCI TERENU

JAKOŚĆ ŻYCIA WG METODOLOGII LHDI

Lokalny wskaźnik rozwoju społecznego (LHDI)

Wskaźnik HDI opisuje potencjał rozwojowy w kontekście takich czynników jak: warunki życia, poziom edukacji oraz zdrowie obywateli.

Uzyskany wskaźnik LHDI, zbudowany jest w oparciu o założenia metodologii wskaźnika HDI i przedstawia poziom rozwoju społecznego na poziomie powiatów.

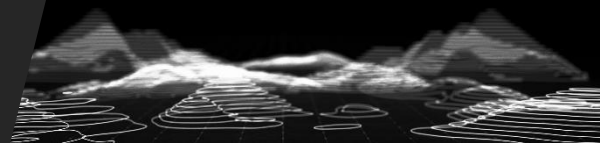
Wśród powiatów województwa śląskiego najwyższą wartość wskaźnika uzyskały powiaty z południowej części województwa oraz zachodniej części subregionu centralnego.

Najmniejszą wartością wskaźnika cechowały się takie miasta na prawach powiatu jak: Świętochłowice i Chorzów oraz powiat raciborski.

PODSUMOWANIE/REKOMENDACJE

o charakterze planistycznym:

- ✓ Objęcie terenu przemysłowego miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego.
- ✓ Zachowanie w krajobrazie gmin charakterystycznych elementów dziedzictwa przemysłowego, mogących stanowić identyfikatory przestrzeni.
- ✓ Przeciwdziałanie nieplanowanemu rozdrobnieniu struktur przestrzennych.
- ✓ Przeprowadzenie analizy struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy i wynikających z niej potrzeb przed wyznaczaniem nowych funkcji terenom przemysłowym.
- ✓ Wykorzystanie terenu przemysłowego do wzmocnienia istniejącego potencjału gminy.
- ✓ Preferowanie nadawania funkcji terenom przemysłowym, które przyczynią się do spełnienia celów publicznych i poprawy jakości życia w gminie.
- ✓ Wykorzystanie dostępnych narzędzi przy projektowaniu działań i określaniu nowych funkcji przekształcanych terenów/obiektów (np. narzędzie TOF opracowane w ramach współpracy przy inicjatywie START).

o charakterze organizacyjnym:

Podejmowanie współpracy międzygminnej w zakresie przekształceń terenów przemysłowych położonych na terenach stykowych gmin.

Zaangażowanie społeczności lokalnej, środowisk gospodarczych i organizacji pozarządowych w proces przekształcania terenu przemysłowego

Prowadzenie działań promocyjnych na rzecz zagospodarowania terenów przemysłowych na nowe cele.

Rozwój współpracy jednostek samorządu terytorialnego w celu poznawania dobrych praktyk i wymiana doświadczeń.

Stworzenie bazy modelowych sposobów przekształcania terenów przemysłowych

o charakterze środowiskowym:

- Zastosowanie rozwiązań proekologicznych w procesie przekształcania terenu w celu ochrony środowiska oraz łagodzenia skutków zmian klimatu.
- Zachowanie obszarów cennych przyrodniczo na terenach przemysłowych poprzez zachowanie sukcesji naturalnej.

o charakterze prawno-finansowym:

- Zwiększenie dostępności środków finansowych przeznaczonych na przekształcenia terenów przemysłowych.
- Wprowadzanie ulg podatkowych dla przedsiębiorców, którzy przekształcają teren przemysłowy.
- Rozwój doradztwa w zakresie kwestii formalno-prawnych oraz finansowania projektów.
- Wzmocnienie ram prawnych i koordynacja działań na szczeblach krajowym, regionalnym i lokalnym w zakresie przekształcania terenów przemysłowych.

DZIĘKUJĘ

OPI-TPP 2.0

<http://opi-tpp2.pl/>

27 września 2021 r.

Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego

Departament Rozwoju Regionalnego

Referat Regionalne Centrum Analiz i Planowania Strategicznego

Rzeczpospolita
Polska

Śląskie.

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020